

לימוד - פרשת כי תצא

1. "שיטות משפט שונות נחלקות ביניהן בכל הנוגע להיקף החובות והאחריות שהן מטילות על אדם כלפי זולתו. ספק אם ישנה שיטת משפט המתירה לאדם לפגוע בכוונה בזולתו, ואולם מעטות יותר השיטות המטילות עליו חובה אקטיבית לעזור לו, בוודאי כשהדבר נוגע לממונו ולנכסיו.

גישת התורה בעניין זה מרחיבה מאוד: "לא תרצה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם, לא אחיך... וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם" (א-ג).

פעמיים חוזרת התורה על האיסור להתעלם מרכושו של הזולת שאבד ממנו. כיון שחכמי ההלכה למדו ממצוות השבת אבידה חובה כללית לשמור על רכוש הזולת - "ראה מים ששוטפין ובאין (ועשויים להזיק לשדה הזולת) - הרי זה גודר בפניהם. אמר רבא: 'לכל אבידת אחיך' - לרבות אבידת קרקע" (בבלי [בבא מציעא לא עמוד א](#)) - הרי שלפנינו איסור על התעלמות מהפסד נכסיו של הזולת (ראו לדוגמה ספר החינוך מצוה תקל"ט) וחובה אקטיבית לסייע לו לשמור על רכושו.

גם המצווה המופיעה בפסוק הבא - "לא תרצה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם, הקם תקים עמו" (ד) - מטילה חובה אקטיבית לסייע לזולת לטעון מחדש את המשא שנפל מחמורו (ראו רש"י שם); ואולם כאן, החובה היא לסייע למי שמוכן לטרוח בעצמו "הקם תקים - עמו". ההתייחסות דווקא לחמור או לשור "נפלים בדרך" (ולא למשא שנפל בדרך) יכולה ללמד גם על איסור רחב יותר להתעלם מסבלם לא רק של בני אדם (ובלשון הרש"ר הירש "וזהו גם חובה כלפי הבהמה כדי למנוע צער בעלי חיים"), והיא יכולה להתקשר למצווה נוספת המופיעה בפסוקים הבאים: "כי יקרא קן צפור לפניך... והאם רבצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבינים" (ו).

בהמשך הפסוקים מופיעה החובה החלה על אדם לבנות מעקה לגגו: "כי תבנה בית חדש, ועשית מעקה לגגך; ולא תשים דמים בביתך, כי פל הנפל ממנו" (ח). כאן אין המדובר בחובה אקטיבית המוטלת על אדם לסייע לזולתו, אלא בחובה לנקוט אמצעי זהירות סבירים על מנת שהזולת לא ייזק בסיבתו.

(ערן שילה, פרשת כי תצא, אתר 929)

מה אפשר ללמוד על המצוות שניתנו בפרשה? מה הן נועדו לעשות? מה מטרתן?

2. "לא נתנו המצוות אלא לצרף בהם את הבריות" (הרמב"ן על דברים כ"ב, ו)

מה המשמעות של המשפט הזה של הרמב"ן? מה זה "לצרף"? איזו מילה זה מזכיר לכם?

"לצרף" פירושו לזכך, לטהר (הפעולה שעושה "צורף" הזהב, כאשר מנקה את הזהב ממתכות אחרות)

אם כך – מה אפשר להבין על המצוות? למה הן נועדו?

שבת שלום!